

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยมีการพัฒนาเจริญขึ้นตามกระแสของสังคมโลกอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านวัตถุ ความทันสมัยของเทคโนโลยี การรับรู้ข่าวสาร และอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย เป็นผลให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทั้งความเจริญทางด้านวัตถุที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดและถ้ามองในอีกแง่มุมหนึ่งจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคของคนไทยก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน อาจเป็นเพราะว่าวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา มีบทบาทมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากอาหารฟาสต์ฟู้ดหรือร้านอาหารสะดวกซื้อที่มีให้เห็นโดยทั่วไป อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้วยเวลาและหน้าที่การงานทำให้พฤติกรรมการบริโภคของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การดำรงชีวิตจะดำเนินไปได้ด้วยดีถ้าร่างกายได้รับอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วน ซึ่งทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสติปัญญาดีและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง คนเรานั้นต้องบริโภคอาหารเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ คำว่าอาหารมีขอบเขตความหมายกว้าง และมีความสัมพันธ์กับโภชนาการและสุขภาพของมนุษย์ การบริโภคอาหารของคนเราแตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ และนิสัยการกิน

การบริโภคอาหารของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับการสังเกตสิ่งแวดล้อม และนำมาปรับใช้ปรุงแต่ง และพัฒนาในเรื่องการบริโภคเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น การเลือกสรรอาหารที่ได้จากพืชและสัตว์ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน สังคมเป็นประสบการณ์ จนกลายเป็นแบบแผนของการบริโภค มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งล้วนเป็นไปตามภาวะความเหมาะสมกับสภาพทางภูมิศาสตร์ (สินีนารถ ทองนาเมือง, 2537 หน้า 84)

ประเทศไทยจัดเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะพรรณพืชสมุนไพรต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สมัยก่อนนั้นคนเราดำรงชีพด้วยการหาสมุนไพรมารักษาดัว ไม่มีแพทย์ ไม่มีหมอ เช่นปัจจุบันเขาดำรงชีวิตอยู่ด้วยการอาศัยสิ่งที่เป็นธรรมชาติใช้บำบัดโรคภัยไข้เจ็บ แต่ปัจจุบันความรู้จำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายเหล่านี้กำลังจะสูญหายไป พืชสมุนไพรกำลังสูญพันธุ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชเหล่านี้กำลังสูญหายไป เนื่องจากผู้รู้จำนวนมากจากไปโดยไม่มีการสืบทอด และปราศจากการศึกษาอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ความรู้เหล่านี้มีจำนวนมาก

ที่ต่างชาติได้เห็นความสำคัญและได้นำมาศึกษาบันทึก ความรู้และเก็บตัวอย่างไปศึกษาวิจัยต่อ (อดิศร เพียงเกษ, 2540. หน้า 10) แต่จริงๆแล้วสมุนไพรที่มีสรรพคุณมากมายมหาศาลเกินกว่าที่ ชาวต่างชาติจะพัฒนาได้เทียมเรา เพราะภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันต่อมาเป็นเวลาช้านาน

เนื่องจากประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่อยู่บนเขตร้อนทำให้อาหารเกิดการเน่าเสียได้ง่าย แต่ละภูมิอากาศก็มีสภาพอากาศที่แตกต่างกัน การแปรรูปอาหารก็เป็นวิธีในการถนอมอาหารอีกวิธี หนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตโดยใช้กรรมวิธีการแปรรูปอาหารมาพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทไอศกรีมสมุนไพร ที่มีการแปรรูปและการเก็บรักษาโดยใช้ความเย็น ซึ่ง ส่วนผสมของไอศกรีมจะมีสมุนไพรต่างๆ ผสมอยู่ด้วยมากมาย ล้วนแล้วเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

การถนอมอาหารโดยใช้ความเย็น คือกรรมวิธีการกำจัดความร้อนออกจากสิ่งของหรือพื้นที่ ที่ต้องการทำให้เย็นหรือต้องการให้มีอุณหภูมิลดลง ซึ่งการทำให้เย็นลงนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การแช่เย็นและการแช่แข็ง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เล่มที่ 19 หน้า 112)

“ไอศกรีม” หรือ “ไอติม” ที่คนไทยเรียกกันนั้นเป็นของหวานและเย็น ที่ชื่นชอบกันทุกเพศทุก วัย ทุกชาติ ทุกภาษา ที่สำคัญสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับค่านิยมของแต่ละชาติได้ จน อาจจะถูกกล่าวได้ว่าไอศกรีมเป็นอาหารของคนทั่วโลก ไอศกรีมเป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่ใช้ทำ ที่สำคัญเหมาะกับเด็กที่กำลังเจริญเติบโตหรือคนที่ต้องการเพิ่ม น้ำหนัก (หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก คอลัมน์ รู้ไว้ใช่ว่าเลย, 1 สิงหาคม 2545)

เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยได้รับกระแสบริโภคนิยมจากตะวันตก ผู้บริโภคจึงมักเลือก สินค้าที่มีความเป็นมาหรือมีเอกลักษณ์ของตะวันตกเป็นส่วนมาก ซึ่งไอศกรีมก็เป็นอีกหนึ่งสินค้าที่ ผู้บริโภคนิยมรับประทานเนื่องจากไอศกรีมถือเป็นของหวานที่คนไทยนิยมรับประทานอันเป็น เหตุผลมาจากค่านิยมหรือเนื่องด้วยประเทศไทยมีลักษณะของภูมิอากาศที่ร้อนและผู้ที่บริโภคมี ทางเลือกในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้ามากขึ้น เนื่องจากรผลิตสินค้าประเภทไอศกรีมนั้นมีการ แข่งขันสูงในปัจจุบัน จึงทำให้ส่วนแบ่งทางการตลาดลดลง ทำให้ผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพรของ ร้านดอกข้าวประสบปัญหาเรื่องคู่แข่งทางการตลาด

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของ ผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และแตกต่างจากคู่แข่งและผู้บริโภคสามารถจดจำสินค้าของทางร้านได้ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และหนึ่งในนั้นก็คือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยตัวบรรจุภัณฑ์ที่ผู้วิจัย จะทำการออกแบบนี้จะครอบคลุมถึงการคุ้มครองตัวผลิตภัณฑ์ ประโยชน์ในการใช้สอย การสื่อ

ความหมาย การเพิ่มมูลค่าของสินค้า สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย สร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตัวสินค้าทำให้สินค้าเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคมากขึ้นและสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพรของร้านดอกข้าว เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถจดจำผลิตภัณฑ์ได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์หลักดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาบรรจุภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาครอบคลุมในด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์หลักเพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยระเบียบและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารต่างๆ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสร้างความคิดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในส่วนของการดำเนินการประกอบด้วย

1. คณะกรรมการฝ่ายบริหาร
2. คณะกรรมการฝ่ายการตลาด
3. คณะกรรมการฝ่ายการเงินและบัญชี
4. คณะกรรมการฝ่ายการผลิต
5. คณะกรรมการฝ่ายการสนับสนุนกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามภายใต้กรอบแนวความคิดของการเข้าถึงแหล่งผลิต สอบถาม สัมภาษณ์ และเรียนรู้กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร นอกจากการเก็บข้อมูลจากแหล่งผลิตแล้ว ยังมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ หนังสืออ้างอิง และเว็บไซต์ ซึ่งทำให้

ทราบข้อมูลอันเป็นองค์ประกอบความรู้ทั่วไปของบรรพบุรุษที่ต่างๆ เป็นแนวทางและแบบอย่างในการออกแบบและพัฒนาบรรพบุรุษที่ไฮดรอลิกผสมไฟร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ต่อไป โดยมีเครื่องมือการวิจัยดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (NON-Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยใช้เก็บข้อมูลในช่วงแรก เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไป โดยเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในทุกด้าน โดยใช้ระบบสังเกตอย่างไม่เป็นทางการจากผู้รู้ และศึกษาจากเอกสารร่วมกับการจดบันทึกภาคสนาม
3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (Inolepth interview) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยเลือกใช้ในการหาข้อมูลที่ต้องการทราบข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม โดยเป็นข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์จากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้สัมภาษณ์ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยในครั้งนี้ การวางตัวของผู้วิจัยนั้น ผู้วิจัยพยายามวางตัวให้เป็นกลาง ไม่แสดงว่ามาจากชนชั้นทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าผู้ให้สัมภาษณ์ และแต่งกายเรียบร้อยกลมกลืนกับคนในท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์ตามลักษณะต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบข้อมูลโดยละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบ นำมาจำแนกให้เป็นระบบง่าย ๆ ต่อความเข้าใจและครอบคลุมทุกจุดประสงค์ของงานออกแบบ ข้อมูลต่างๆ ทั้งในด้านของหลักการ และกระบวนการในการออกแบบบรรพบุรุษที่ ตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาและการสร้างสรรค์ การใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์แนวคิดในการออกแบบ มีแนวคิดตรงประเด็นกับงานออกแบบกว้าง ครอบคลุมการแก้ปัญหาต่างๆ ในงานออกแบบ การนำโจทย์หรือปัญหาที่ได้รับในงานออกแบบมาพิจารณาให้เข้าใจถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ไม่กว้างหรือไม่แคบเกินไป

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์ผลการออกแบบบรรพบุรุษที่ของผลิตภัณฑ์ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และนำเสนอต่ออาจารย์รวมทั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบพิจารณา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในงานวิจัยนี้หมายถึงร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

1.1 ประวัติความเป็นมาของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

1.2 นโยบายด้านการจัดการและการตลาด

1.3 แนวความคิดและกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

2. ประเภทของผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

โดยมีผลิตภัณฑ์ที่เลือกทำการศึกษาด้านบรรจุภัณฑ์ 5 ชุด 5 โครงสร้าง 25 กราฟิก คือ

2.1 ไอศกรีมประเภทแท่ง

- รสฟักทอง รสแครอท รสกระเจียว

รสใบบัวบก รสเผือกผสมอัลมอนด์ รสมะพร้าวอ่อน 1 โครงสร้าง 6 กราฟิก

2.2 ไอศกรีมประเภทถ้วยเล็ก

- รสฟักทอง รสแครอท รสกระเจียว

รสใบบัวบก รสเผือกผสมอัลมอนด์ รสมะพร้าวอ่อน 1 โครงสร้าง 6 กราฟิก

2.3 ไอศกรีมประเภทถ้วยใหญ่

- รสฟักทอง รสแครอท รสกระเจียว

รสใบบัวบก รสเผือกผสมอัลมอนด์ รสมะพร้าวอ่อน 1 โครงสร้าง 6 กราฟิก

2.4 ไอศกรีมทอดกึ่งสำเร็จรูป

- รสฟักทอง รสแครอท รสกระเจียว

รสใบบัวบก รสเผือกผสมอัลมอนด์ รสมะพร้าวอ่อน 1 โครงสร้าง 6 กราฟิก

2.5 ถุงเก็บความเย็น

1 โครงสร้าง 1 กราฟิก

รวม

กระบวนการออกแบบโครงสร้าง 5 โครงสร้าง

กระบวนการออกแบบกราฟิก 25 กราฟิก

2.1 สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม

กรุงเทพมหานคร

2.1.1 การจัดการ

2.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

2.2.3 พฤติกรรมผู้บริโภค

2.2.4 ขั้นตอนการจำหน่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไปของผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม

กรุงเทพมหานคร

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการบรรจุภัณฑ์ ที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

3. ทำให้เกิดบรรจุภัณฑ์ใหม่ของไอศกรีมสมุนไพร ของร้านดอกข้าว เขตบึงกุ่ม

กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การออกแบบ หมายถึง การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการในสิ่งใหม่ๆ ของมนุษย์โดยมีการจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย
2. บรรจุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ทำหน้าที่ห่อหุ้มหรือบรรจุภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย หรือเพื่ออำนวยความสะดวกและยังสามารถปกป้องหรือรักษาผลิตภัณฑ์ให้คงสภาพให้มากที่สุด
3. การตลาด หมายถึง กระบวนการวางแผนและบริหารแนวความคิด การกำหนดราคา การส่งเสริมสนับสนุนและการกระจาย ความคิด สินค้า บริการ องค์กร และเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยการแลกเปลี่ยนที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคคลและบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ (สุชาติดวง เรื่องธุรกิจ, ม.ป.ป. หน้า 2)
4. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง ทำให้เกิดขึ้นมีขึ้นตามที่ต้องการ ด้วยอาศัยแรงงานหรือเครื่องจักรเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 727)
5. ฉลาก หมายถึง รูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมายหรือข้อความใดๆ ที่แสดงไว้ที่ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุยา อาหารหรือผลิตภัณฑ์อื่น (ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 333)

6. บรรจุ หมายถึง บรรจิวัดดุลงในภาชนะเพื่อเก็บรักษาหรือขนส่ง (เฉลิมชัย หอนาค 2538 หน้า 30)
7. การพัฒนา หมายถึง กระบวนการค้นคว้า การคิดออกแบบ แก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้มาซึ่ง บรรจุภัณฑ์ที่ดี (สาคร คันธโชติ 2528 หน้า 6)
8. กราฟีก หมายถึง การออกแบบตกแต่งลักษณะภายนอกของบรรจุภัณฑ์ด้วยการใช้ ฉลาก (เฉลิมชัย หอนาค 2538 หน้า 19)
9. ไอศกรีม หมายถึง ผลิตภัณฑ์นมแยกน้ำแข็งได้จากการ ผสมส่วนผสมที่ฆ่าเชื้อแล้วพืช สมุนไพร หมายถึง พืชที่มีสรรพคุณทางยาที่ได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆและมีการ นำเอา "พืชสมุนไพร" ไปสกัดเอาสารสำคัญที่มี อยู่ในส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพร "พืช สมุนไพร" นี้เองช่วยในการ บำบัดรักษาโรค และอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งก็นับว่าได้ผลดีมาก

